

Eklunds och Thulins genomsnitt beräknat årsvis ger insikter

RICKARD WALL

Johan E Eklund och Per Thulin har under år 2018 engagerat sig i ett angeläget och aktuellt ämne – Sveriges relativt omvärlden svaga tillväxt i BNP per capita under inte minst de senaste dussintalet åren. De har gjort detta genom bl a en rapport utgiven av Entreprenörskapsforum och, med valda delar ur denna, i ett inlägg i *Ekonomisk Debatt* nr 8 2018, båda med titeln: ”250 miljarder fattigare! Svensk produktivitet utveckling 1950–2027”, där då den förra får karaktären av en grundrapport i detta sammanhang (Eklund och Thulin 2018a, 2018b).

Eklund och Thulin dekomponerar BNP per capita

En utgångspunkt och markering i Eklund och Thulins studie är att BNP per capita inte är samma sak som BNP per arbetad timme – där det senare måttet ligger närmast det som vi uppfattar som de arbetandes produktivitet. Skillnaden mellan BNP per capita och BNP per arbetad timme illustrerar hur väl ekonomin fungerar avseende matchning mellan vakanser och arbetssökande m m. På s 11 i grundrapporten ger Eklund och Thulin ett mer detaljerat samband i formel (1), vilken återges nedan,

där

GDP = BNP

POP = befolkning

LF = arbetskraften

EMPL = sysselsatta

HOURS = totalt arbetade timmar
och 16–64 anger åldrarna 16–64 år.

Eklund och Thulin redovisar sedan förtjänstfullt på den följande s 12 i sin figur 4 beräkningar utifrån data från SCB för de olika komponenternas bidrag till BNP per capita för de tre tidsperioderna 1972–93, 1993–2006 och 2006–17. Gennomsnittet för total årlig tillväxt i BNP per capita för de tre tidsperioderna, 1,3, 3,0, och 0,8 procent, återfinns i tabell 1 på s 72 i inlägget i *Ekonomisk Debatt*. Det enskilt största bidraget för alla tre tidsperioderna kommer från komponenten BNP per arbetad timme, dvs den sista kvoten i formeln. För de två tidigare perioderna ger BNP per arbetad timme det helt dominerande bidraget – omkring 2/3 för perioden 1972–93 och omkring 4/5 för perioden 1993–2006. För perioden 2006–17 är bidraget däremot mindre än hälften. Det som hänt i svensk ekonomi under det senaste decenniet är alltså enligt Eklund och Thulins resultat att BNP per arbetad timme under senare år fallit kraftigt jämfört med tidigare. Mot den bakgrunden framstår det inte som uppenbart varför författarna i inlägget i *Ekonomisk Debatt* främst lyfter fram betydelsen av att vi genomför strukturreformer på arbetsmarknaden och liknande, då dessa åtgärder främst syftar till att förbättra övriga komponenter.

Fokus på BNP per arbetad timme årsvis

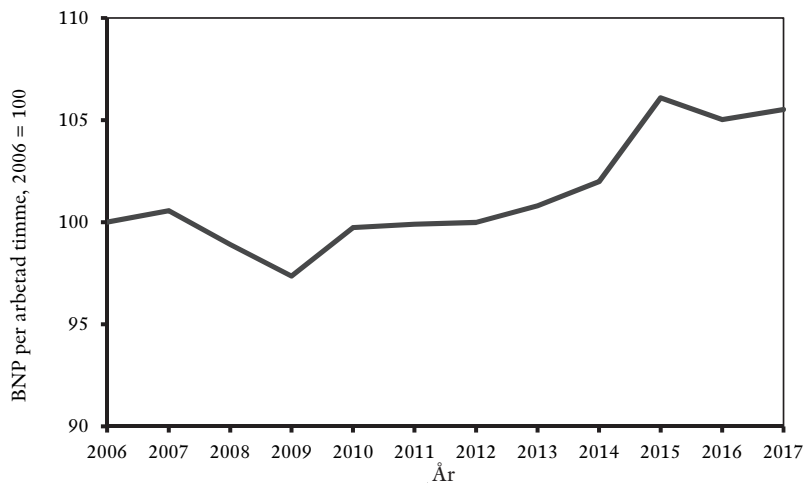
Här fokuseras på frågan om den svaga tillväxten i BNP per arbetad timme under perioden 2006–17. Det är iögonfallande att perioden 1972–93 innefattar hela 1970-talskrisen och den huvudsakliga delen av 1990-talskrisen. Perioden 2006–17 innefattar hela finanskrisen för ett tiotal år sedan. Dessutom är denna period den kortaste av alla de tre, vilket innebär att ett hack i utvecklingen får ett kraftigare genomslag i genomsnitt-

REPLIK

Rickard Wall är ek dr med inriktning mot transportekonomi. Han har tidigare arbetat vid flera trafikmyndigheter som dåvarande Vägverket och Trafikanalys med samhällsekonomiska kalkyler som specialitet samt undervisat i nationalekonomi vid ett flertal lärosäten runt om i landet. rwall@comhem.se

$$\frac{GDP}{POP} = \frac{POP_{16-64}}{POP} \times \frac{LF_{16-64}}{POP_{16-64}} \times \frac{EMPL_{16-64}}{LF_{16-64}} \times \frac{HOURS_{16-64}}{EMPL_{16-64}} \times \frac{GDP}{HOURS_{16-64}} \quad (1)$$

Figur 1
Årlig tillväxt i BNP i
fasta priser per arbe-
tad timme i svensk
ekonomi, 2006–17

Källa: Ekonomifakta (2018), SCB (2018) samt egna beräkningar.

tet. Perioden 1993–2006 däremot kan lite grovt beskrivas som en enda lång konjunkturuppgång – samtidigt som just denna period uppvisar den starkaste tillväxten i BNP per arbetad timme. Eklund och Thulin skriver i fotnot 1 på s 71 i *Ekonomisk Debatt* att deras genomsnittssiffror påverkas endast marginellt av val av basår för indelningen av tidsperioderna. Detta gäller emellertid för BNP per capita och inte för BNP per arbetad timme – låt vara att denna är en betydande komponent.

I figur 1 ges årsvärden för BNP per arbetad timme utifrån statistik ursprungligen framtagen av SCB. Under finanskrisen 2008–09 föll BNP per arbetad timme, vilket är det förväntade. Under krisen slöt arbetsmarknadens parter inom betydande sektorer av näringslivet med bl a statens hjälp avtal som möjliggjorde för företagen att undvika permitteringar och i stället behålla personal för vidareutbildning och liknande insatser. Efter finanskrisens slut steg BNP per arbetad timme under ett antal år – ända fram t o m år 2015. (Eklund och Thulin räknar fram denna kvot som en residual ur formeln ovan och får

då en ytterligare litet starkare tillväxt). Denna observation kan tolkas som att i frånvaro av kriser har BNP per arbetad timme i Sverige inte heller under det senaste decenniet utvecklats på ett sätt som inger oro – med undantag av de två allra senaste åren.

Trendbrott efter år 2015?

Efter år 2015 händer något med BNP både per capita, som Eklund och Thulin inleder sitt inlägg i *Ekonomisk Debatt* med, och per arbetad timme – nämligen en påtaglig försvagning i tillväxttakten. Ja, den t o m upphör. Detta sker nu inte under en ekonomisk kris eller lågkonjunktur utan tvärtom under en mycket stark konjunktur. I dag är det för tidigt att med säkerhet uttala sig om orsakerna till detta, det verkligen stora frågetecknet – eller möjligen utropstecknet? Är det bara ett tillfälligt hack i tillväxttakten eller ser vi ett trendbrott?

Två kandidater till hypoteser kan omedelbart ställas upp – att 1) den svenska arbetskraften under de allra senaste åren av någon anledning plötsligt upphört att utveckla sin produktivitet, eller 2) den befintliga svenska

arbetskraftens produktivitet växer som tidigare, men att de nyinträdande på arbetsmarknaden, vilka motsvarar ett tillskott på över fem procent under åren 2016–17, åstadkommer ett lågt produktionsresultat – kanske därför att många av dessa sysselsätts genom offentliga stödinsatser vars ändamålsenlighet kan ifrågasättas?

Cirkeln sluten till Eklund och Thulin

Därmed har resonemanget landat i en av de huvudsakliga diskussionspunkterna som förs i Eklunds och Thulins grundrapport, men inte lyfts fram lika tydligt i inlägget i *Ekonomisk Debatt*: att BNP per capita har växt svagare i Sverige än i de flesta andra OECD-länder under de allra senaste åren framför allt beror på att befolkningen i Sverige har växt snabbare än i de flesta andra OECD-länder utan att motsvarande tillväxt i produktivitet har kommit till stånd. Produktivitet i den svenska ekonomin mätt som BNP per arbetad timme har annars under såväl det senaste som de senaste decennierna utvecklats som förväntat med hänsyn taget till konjunkturläget.

Först efter år 2015 har BNP per arbetad timme börjat utveckla sig på ett mer oväntat och ovälkommet sätt. Eklund och Thulin drar slutsatsen att utvecklingen påkallar omfattande strukturreformer på arbetsmarknaden m m. Själ

menar jag att det i dag är för tidigt att dra slutsatser om vad som ligger bakom stoppet i svensk produktivitet utveckling, och framför allt är det för tidigt att sia om huruvida vi ser ett trendbrott eller bara ett tillfälligt hack i tillväxten. Allt talar för att slutsatser bör anstå ett tag och att det inte redan i dag finns anledning till alarmism. Dock motsätter jag mig inte strukturreformer av det slag som Eklund och Thulin förespråkar, men då av i huvudsak andra skäl än att tillväxten i BNP per arbetad timme nyligen har gjort en, kanske tillfällig, halt på stället.

REFERENSER

Eklund, J E och P Thulin (2018a), ”250 miljarder fattigare! Svensk produktivitet utveckling 1950–2027”, rapport, Entreprenörskapsforum, Stockholm.

Eklund, J E och P Thulin (2018b), ”250 miljarder fattigare! Svensk produktivitet utveckling 1950–2027”, *Ekonomisk Debatt*, årg 46, nr 8, s 70–78.

Ekonomifakta (2018), ”Real BNP”, databas, www.ekonomifakta.se/Fakta/Ekonomi/Tillvaxt/Real-BNP/.

SCB (2018), ”Antal arbetstimmar (faktiskt arbetad tid) per vecka för personer 15–74 år (AKU) efter anknyningsgrad till arbetsmarknaden, sektor och kön, år 2005–2017”, databas, www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START__AM__AM0401__AM0401S/NAKUAnkSektTimAr/table/tableViewLayout1/?rxid=51f96cd5-1aad-4270-9a4b-3d94ed686d48.